

‘Dronter woonservicegebied voorbeeld voor Nederland’

Door Antoinette Reerink

In Dronten worden ouderen goed bediend. Ze zijn tevreden over de zorg die ze krijgen, maar ze zijn vooral blij dat ze in deze noordelijke hoek van Flevoland relatief lang zelfstandig kunnen blijven wonen. Ze gaan langzamer achteruit dan veel senioren elders, omdat er om hen heen een goed geolied netwerk is gespannen. Dat is de verdienste van het zogeheten woonservicegebied in Dronten, zegt George de Kam, emeritus hoogleraar maatschappelijk ondernemen. Hij rondde een half jaar geleden een onderzoek af van de Radboud Universiteit Nijmegen naar tien woonservicegebieden in Nederland.

In de jaren negentig zijn de eerste woonservicegebieden ontstaan. Inmiddels zijn er meer dan tweehonderd van deze speciale zones in Nederland. Gemeenten, woningcorporaties, welzijnsorganisaties en zorgorganisaties werken intensief samen aan een veilig woon- en leefklimaat voor kwetsbare mensen, zoals ouderen. Veel van de 200 initiatieven stellen nog niet zo veel voor, ze bestaan vooral op papier.

Maar niet in Dronten. Daar heeft het woonservicegebied concreet vorm gekregen. Twaalf jaar geleden nam de gemeente, samen met zorgaanbieder Coloriet en woningcorporatie OFW, het initiatief voor een woonservicegebied, genaamd Rond de Regenboog. Het gebied met een straal van zo'n 700 meter is, zoals de naam aangeeft, geconcentreerd rond het woonzorgcentrum De Regenboog van Coloriet. Deze zorgorganisatie is de voortrekker van het initiatief.

Hier in Dronten ontloek al vroeg het streven om hulpbehoevende mensen zo veel mogelijk in hun eigen woning te verzorgen. Precies hetgeen het kabinet nu in hoog tempo in heel Nederland wil doorvoeren: het zogeheten extramuraliseren, waarbij mensen alleen nog aanspraak maken op zorg buiten de muren van een instelling, zoals thuiszorg. Alle huisvestingskosten moeten zij zelf betalen.

Roel Faas is de trotse maar ook bescheiden locatiedirecteur van De Regenboog. Op de vraag of hij begin deze eeuw de actuele ontwikkelingen al zag aankomen, antwoordt hij: “Je kan ons een vooruitziende blik toedichten, maar voor ons was het pure noodzaak. Er was hier nauwelijks seniorenhuisvesting. Wij nemen mensen zónder complexe zorgbehoefte al helemaal niet op en laten zien dat dat heel goed kan. Dat is een succesverhaal voor heel Nederland geworden. Ik zie het nieuwe kabinetsbeleid dan ook met vertrouwen tegemoet.”

De infrastructuur van nieuw land loopt altijd achter bij de behoefte. De eerste bewoners van Flevoland arriveerden in 1962, toen er nog niets in de polder was. De nieuwkomers van toen - overwegend agrariërs - gaan nu een beroep doen op seniorenhuisvesting, maar daar is Flevoland niet rijk mee bedeeld. Het eerst volgende verzorgingshuis staat in Elburg of Lelystad, vertelt Faas in zijn werkkamer.

De gemeente, Coloriet en OFW besloten in 2000 de kansen te benutten van de situatie destijds. Voor de huisvesting van senioren moest een inhaalslag gemaakt worden en de Regenboog stond aan de vooravond van een renovatie. Dat heeft geresulteerd in een woonzorgcentrum met 132 intramurale plaatsen. Hieronder vallen groepswoningen voor ouderen met dementie en een multifunctioneel dienstencentrum voor de wijk, inclusief een overdekt wijkplein met restaurant. In de 120 aanleunwoningen naast De Regenboog kunnen zowel mensen mét als zonder indicatie voor intramuraal verblijf terecht.

Op directe loopafstand van De Regenboog is het wit-lichtblauwe wooncomplex De Woonark in de vorm van een schip verzezen. Hierin zijn 82 zelfstandige appartementen gebouwd voor ouderen en gehandicapten, met een denksportcentrum op de begane grond. Een derde van de bewoners van de Woonark krijgt zware zorg, een derde lichte en een derde is niet zorgbehoevend.

De Woonark is via een overdekte luchtbrug verbonden met De Regenboog. Omdat er ook veel fitte mensen wonen, die het een geruststellende gedachte vinden dat ze later op deze plek zorg kunnen krijgen, helpen bewoners elkaar veel. Dat draagt bij aan de gemeenschapszin en een goede sfeer.

Professor De Kam vindt Dronten een goed voorbeeld hoe een woonservicegebied ingericht kan worden. Er zijn bijna 14.000 mensen gehuisvest, waarvan 1.630 zelfstandig wonende 70-plussers. Slechts één op de 150 ouderen zit er in een verzorgings- of verpleeghuis, terwijl die verhouding in het woonservicegebied De Bilt-West bijvoorbeeld, dat ook goed staat aangeschreven, 1 op de 12 is.

“Coloriet heeft zich heel erg ingespannen zorg aan huis te brengen”, zegt De Kam. “Dronten heeft bijna geen intramurale plaatsen en doet het voortreffelijk. De extramuralisering is er heel ver doorgevoerd. Dat is misschien wel de toekomst voor Nederland.”

Een enquête onder senioren en andere betrokkenen diende als basis voor het ontwerp van het woonservicegebied. Daaruit bleek dat ouderen twee dingen heel belangrijk vinden. Zij willen andere mensen ontmoeten en zoeken veiligheid, vertelt Faas.

Met die twee aspecten, ontmoeting en veiligheid, wordt voortdurend rekening gehouden. “Wij waren aanvankelijk van plan een boodschappenservice op te zetten, maar die bleek helemaal niet gewenst”, legt locatiedirecteur Faas uit. “Ouderen vinden het fijn hun boodschappen zelf te doen, dan komen ze andere mensen tegen. Wel vinden ze het prettig als de tassen bij hun woning worden afgeleverd.”

Ook evenementen brengen ontmoetingen tot stand. Daarom werkt De Regenboog samen met het algemeen sociaal culturele centrum de Meerpaal, nu partner van de initiatiefnemers van het woonservicegebied. De Meerpaal staat in het (winkel)centrum van Dronten, een halve kilometer verderop. De Regenboog en De Meerpaal proberen hun activiteiten op elkaar af te stemmen, maar Faas voelt ook een zekere ‘concurrentie’ van de Meerpaal.

De Regenboog wil dat evenementen zorgen voor een ‘bruisend wijkplein’ in het woonzorgcomplex. De meeste ouderen aarzelen echter om er naar toe te gaan omdat het toch doet denken aan het klassieke bingoën in het bejaardenhuis. “Daar ga je pas heen als je oud bent”, zeggen veel senioren.

Naast een levendige omgeving is veiligheid cruciaal. Faas: “Als je ouderen de zekerheid kan bieden dat er altijd zorg op afroep beschikbaar is, dus ook ’s nachts, dan geeft hen dat het vertrouwen om thuis te blijven wonen. Bij ons is de responstijd maximaal een kwartier. We bieden bovendien een samenhangend pakket van zorg en diensten. Daar zijn we best trots op.”

Uit het onderzoek onder leiding van professor De Kam naar de effecten van woonservicegebieden in Nederland bleek dat ouderen er minder snel achteruit gaan en langer zelfstandig blijven wonen dan ouderen in een ‘gewone’ wijk. Ze functioneren er beter omdat ze er aandacht krijgen van elkaar en gekend worden door professionals en hun sociale omgeving. Woonservicegebieden doen dus waar ze voor zijn bedoeld: ouderen zo lang mogelijk zelfstandig laten wonen.

Inzoomend op Dronten, constateren de onderzoekers dat de zorg voor ouderen er beter is geregeld dan in vergelijkbare gemeenten. Ouderen wonen in Dronten langer thuis. Volgens Faas komt dat omdat in Dronten heel bewust eerst naar versterking van de eigen regie en het netwerk van ouderen wordt gekeken en pas daarna professionele hulp wordt overwogen. De initiatiefnemers van het woonservicegebied kijken scherp naar de ‘vraag achter de vraag’ en

niet zozeer naar bestaande 'rechten' en 'voorzieningen'. Het woonservicegebied is daar een goed vehikel voor omdat het zo geconstrueerd is dat het maatwerk kan bieden.

Als iemand zijn welbevinden op peil kan houden, stelt hij de vraag naar zorg uit, ervaart Faas. Het is door de onderzoekers van de Radboud Universiteit niet precies uitgezocht, maar zij vermoeden het ook. Faas vertelt over een echtpaar met wie het prima ging vanwege de ondersteuning van hun dochter. Die dochter ging twee weken op vakantie waardoor het snel minder goed ging met haar ouders. Na contact met de gemeente, kreeg het echtpaar uiteindelijk een scootmobiel, maar uiteindelijk bleek dat ze daar helemaal niet op zaten te wachten. Ze hadden in de vakantie alleen twee keer een ritje naar het centrum gewild.

Ter illustratie geeft de directeur van De Regenboog ook het voorbeeld van iemand die goed woonde maar zijn tuin niet kon onderhouden en daardoor zijn huis dreigde te verlaten. "Wij hebben verhuizing ontraden en bieden nu hulp bij het tuinonderhoud aan. Ik geloof echt dat een investeringen in welzijn de zorgvraag vermindert."

Daar kleeft wel een lastig probleem aan, vertellen zowel Faas als De Kam. De investeerder in welzijn en aangepaste woningen, meestal de gemeente, profiteert niet van zijn inspanningen. Het is de zorgverzekeraar die incasseert. Die hoeft immers minder zorg te vergoeden.

Volgens Faas is dat probleem alleen te ondervangen als behalve de huishoudelijke hulp, ook de begeleiding en persoonlijke verzorging van ouderen bij gemeenten worden ondergebracht. Oftewel, als nog meer AWBZ-zorg naar de Wmo gaat. Dan voelen gemeenten de opbrengst van investeringen in welzijn van ouderen ook in hun eigen portemonnee. De Kam zou het wel een goed idee vinden als zorgverzekeraars aan investeerders, zoals de gemeente Dronten, een zekere vergoeding zouden geven. "Want zoals het nu gaat, zien wethouders de extramuralisering met gemengde gevoelens tegemoet", constateert De Kam.

Dronten laat zien dat het woonservicegebied een grote aantrekkingskracht op ouderen heeft. Bij de laatste telling stonden er maar liefst 600 mensen op de wachtlijst. De Kam ziet hierin het bewijs van een succesformule, maar tegelijkertijd ook een risico. "Sommige ouderen voelen zich genoodzaakt naar het woonservicegebied te verhuizen omdat de hulp daar zo goed is en elders wordt verwaarloosd."

Die exclusiviteit wijst De Kam af, want die zou mensen noodzaken hun eigen omgeving en sociaal netwerk te verlaten, precies tegengesteld aan wat beleidsmakers beogen. Het viel de onderzoekers bovendien op dat nieuwkomers in het woonservicegebied Dronten niet zo makkelijk aansluiting bij de buurt vinden. De Kam zou het liefst zien dat er een landelijk dekkend netwerk van woonservicegebieden zou zijn.

Ook is er wel wat kritiek op de samenwerking met andere zorgverleners. Zorgaanbieder Icare is geen partner van het woonservicegebied en maakt dus ook geen deel uit van het zogeheten integrale wijkzorgteam, omdat organisatiebelangen dat belemmeren – elke organisatie wil zelf zo veel mogelijk klanten. De relatie met huisartsen is bovendien zwak.

Er is volgens De Kam nog geen woonservicegebied dat alles 100 procent in orde heeft, en daar moeten ook geen blauwdrukken voor worden ontwikkeld, want elke regio heeft zijn eigen problemen en kansen. Wel is duidelijk welke bouwstenen nodig zijn voor een goed functionerend woonservicegebied: aangepaste woningen, een goede afstemming tussen zorg en welzijn en tenslotte een stevig netwerk om ouderen heen.

Faas zegt dan ook dat hij de afgelopen jaren veel heeft geleerd. Hoe tevreden hij ook is, sommige dingen zou hij toch anders doen. Het stempel van de zorgaanbieder is hier te duidelijk zichtbaar. “Je wilt geen aparte zorgentiteit zijn, maar zo wordt het wel gevoeld. Ja, De Regenboog is en blijft een zorginstelling.”

De hoofdingang van De Regenboog is daar een toonbeeld van. “Die ademt te veel een zorgsfeer”, vindt Faas. “Voordat je bij het restaurant komt, moet je langs een servicebalie met een medewerker die vraagt wat je komt doen. Dat werpt een drempel op voor de toegang naar het restaurant. Dat zou ik nu zeker anders doen. “

Hij heeft ook een dubbel gevoel over de regierol die zijn eigen organisatie zo nadrukkelijk op zich heeft genomen. “Eigenlijk hoort die regie bij de gemeente te liggen. Wij zijn altijd heel erg enthousiast geweest over het concept en bereid er veel energie in te steken. Daardoor lijkt het dat de gemeente en de woningcorporatie wat achterover leunden. Liever had ik meer met hen gedeeld.”

Volgens De Kam is het woonservicegebied beslist geen achterhaald concept. “Het kan heel veel betekenen nu het kabinet vaart zet achter het scheiden van wonen en zorg en extramuralisering”, zegt hij. “In Nederland zou het aantal woonservicegebieden uitgebreid moeten worden, dat helpt als mensen straks geen indicatie meer krijgen voor een

verzorgings- of verpleeghuis. In principe is dit een deel van de oplossing.”

Een kritische kanttekening wil Faas hierbij nog wel plaatsen. “Op een gegeven moment bereik je een grens en moet je je afvragen hoeveel het kost om zorg bij mensen thuis te brengen. Misschien blijkt het dan toch goedkoper om mensen binnen een instelling te helpen. Die moeilijke discussie zullen we op een gegeven moment zeker nog krijgen.”

Antoinette Reerink, 7 februari 2013

[Het gezicht van extramuralisering](#)

De overheid zet flink de vaart achter een al eerder ingezette trend, het zogeheten extramuraliseren: ouderen langer zelfstandig laten wonen en niet zo snel als vroeger naar een verzorgings- of verpleeghuis laten verhuizen. Sinds dit jaar komen mensen met een lichte zorgvraag niet meer in aanmerking voor een verblijf in een zorginstelling. De komende jaren zullen ook mensen met een zwaardere zorgvraag thuis moeten blijven wonen. Het Aedes-Actiz Kenniscentrum Wonen-Zorg is op zoek gegaan naar de uitwerking van dit beleid in de praktijk. Hoe kijken zorgaanbieders, woningcorporaties, wetenschappers en gemeenten aan tegen deze maatregelen en wie zijn eigenlijk de hulpbehoevende mensen die dit raakt? Journaliste Antoinette Reerink reisde het land door en sprak zowel met ouderen als met bestuurders en medewerkers in de sectoren wonen en zorg. Volg haar in de artikelenserie '[Het gezicht van extramuralisering](#)'